

Emlékezetes koncert: 2000. december 14.

Kivétel erősíti a szabályt – íme, nem minden jó koncert hatása enyészik el a ruhatárnál! Aki december 14-én hallotta Beethoven *Missa Solemnis*-ét a Zeneakadémián, nemcsak, hogy nem egykönnyen felejt el – hanem beszélt is róla. Így értesültem arról, hogy mit vesztettem, s ezért – jobb későn, mint soha alapon – hangfelvételtől pótoltam „mulasztásomat”.

Nem vitás: más az élő koncert atmoszférája, sokminden „nem jön át” a mikrofonokon keresztül. Ráadásul, a látvány emfatikus többlete nélkül többet meghallunk a tényleges hangképből. Az előadást minősíti, hogy – apró hibák ellenére – elképzelhetőnek, sőt, kívánatosnak tartanám live-felvételekenti megjelentetését. A legtöbbet adja ugyanis, amit egyszeri előadás tehet: megsejteti a beethoveni szándékot, fogalmat adva a kompozíciók monumentalitásáról.

Az elmúlt években szinte divattá vált nagylélegzetű oratorikus művek koncert-programokon való megszólaltatása; ezek legtöbbje szinte ismeretlen (legalábbis a nagyközönség elenyésző százaléka érkezik ilyenkor a mű ismeretében, „felkészülten”), tehát egyszeri-primer élménnyé válik. Ilyenkor a hallgató elégedetten tér haza a koncert végeztével, lám, ismét jelentős szellemi teljesítményt vitt véghez. A híres oratorikus alkotások helyzete sem különbözik ettől jelentősen – ilyenkor legfeljebb annak biztos tudatával ül be a publikum, hogy értéket kap. S e tudatban többnyire meg is nyugszik, s legfeljebb hagyja hatni magára a hangzást.

A *Missa Solemnis* nem egykönnyen adja meg magát sem az előadónak, sem a hallgatóknak. Monumentalitása – még ha sikerül is kifejezésre juttatni – nyomasztóvá válhat, amikor parány-voltunkra ébreszt rá. Kivétel élményt akkor okoz, ha a teremtés e paránya azt érzi: a mindenségnek része. Ezt a felemelő érzést aztán sokáig megőrzi a lélek, s hatása beragyogja a közeljövő hétköznapjait is.

Ilyesfajta élményt tudott adni *Jurij Szimonov* vezényletével a MÁV Szimfonikus Zenekar és a Magyar Rádió Énekkara, színvonalas szólista-közreműködőkkel (*Szabóki Tünde, Wiedemann Bernadette, Fekete Attila és Szüle Tamás*). A szünet nélküli, egyvégtében megszólaltatott kompozíció rendkívüli feladata ezúttal rendkívüli teljesítményt eredményezett. (A felforrósodott légkörben – csakúgy később a hangszalag mellett – készséggel megfeledeztünk akár a kevésbé sike-

res trombita-indulásokról, akár a nagyrítján jelentkező szólisztikus disztonálásról).

Köztudott, hogy amióta Beethoven megkomponálta, az előadók állandóan nehezményezték a lehetőségek határát súroló, maximalista feladatokat; ám Beethoven – épp közlendője okán – jottányit sem engedett! Azt, hogy mennyire nehezek, hangot-erőnléte próbálók a szólások, ezen az esten alig érzékeltük. Az erőfeszítés mindig jó értelemben, a kifejezés érdekében érződött, nem pedig az anyaggal való küszködés jeleként.

A legnagyobb élményt az adta, hogy *összprodukciónak* született; az est főhőse Beethoven lett. Tehát, akár a méltán népszerű karmester „kedvéért” ült be valaki a koncertterembe, akár csak a bérlet-kínálta lehetőséget használta ki, csakhamar elvarázsolódott. Szimonov nagysága épp abban mutatkozott meg, hogy a műegészet volt képes kézben tartani, mindig tudatosan elképzelt-megtervezett tételek (illetve szakaszok) egymásutánjából építve fel azt. A hangfelvétel tanúsága szerint: mindenki jó partnernek bizonyult. A MÁV Szimfonikus Zenekar a feladata magaslatán volt, minden tagja tisztában volt szólamának az egészben elfoglalt szerepével. Tehát: szimfonikus tablót jelenítettek meg némelykor, máskor érzékenyen kísérték, vagy épp rendkívüli affinitással előlegezték a később énekhangon (szöveggel) is megszólaltatott dallamot. A szólisztikus hangszerek (elsősorban a fafúvók) párbeszédet folytattak alkalmanként a szólistákkal, máskor azok mondandóját kommentálták (melodikus ellenszólammal). Szinte „természetes”, hogy a szólisztikus megnyilvánulások mindig kiválóan megoldottak (emlékezzünk a Sanctus hegedű-szólojának éteri magasságú szárnyalására!), de nem kevésbé értékelendő az együttes hangszercsoportjainak harmóniai érzékenysége, mely a váratlan akkordkapcsolatok, rendkívüli modulációk esetében maximális tudatosságról tanuskodott.

Vannak együttesek, amelyeket a többféle feladat zétforgácsol, mintha elvesztenék önmagukat a sokféle tennivaló között – másokra épp ellenkezőleg, építő jelleggel, netán lelkesítően hat a változatosság. Ez utóbbiak közé tartozik a MÁV-zenekar is. Náluk a széles szimfonikus repertoár stiláris biztonságot ad, az pedig, hogy gyakran kísérnek énekeseket, olyasfajta érzékeny együttműködésre szoktatta őket, amilyennel általában a kiváló opera-zenekarok dicsekedhetnek. A *Missa Solemnis* előadásakor mindezt kamatoztat-

ták. Azt pedig ahogy egy-egy vokális szólamot kopuláztak, egyenest példaadónak tartom (bár csak hallotta volna a koncertet sok-sok zenekari muzsikuskunk!). Az unisono helyek azért (is) kényesek, mert nehéz megtartani a jó arányt, hogy ne nyomják el a hangszeresek az énekest, ugyanakkor adjanak számára biztonságot, támaszt (mindezt tökéletesen együtt-lélegző tempóban-ritmusban). Ráadásul, ilyenkor sohasem feledkeztek el arról, hogy énekszólámat játszanak (ez megintcsak az igényes karmesteri betanító munkát dicséri) – mert ha nem melodikusan fogalmazzák meg szólamukat, a dinamikától függetlenül is megnehezítik az énekes dolgát, aki a hangszeres hangzás ellenében hiába próbálná plasztikussá formálni szólamát.

E koncerten a Magyar Rádió Énekkara (karigazgató: Strausz Kálmán) fényesen bizonyította, hogy a profizmus nem jár szükségszerűen együtt a befeledtséggel, az érzelmi kiüresedéssel. Magukévá tették és kifejezésre juttatták a beethoveni remek érzés- és gondolatvilágot. Röviden: a kórus mindent tudott, mindig alkalmazkodott a mű-kívánta szituációhoz. Tudott tömbszerűen monumentális lenni, míg máskor mozgalmassággal töltötte meg a színpadot. Méltónak bizonyult a kinyilatkoztatásokra csakúgy, mint arra, hogy átvegye, folytassa a szólisták fohászatát.

Jól győzték szólamuk embert-próbáló követelményét a szólisták is. Örömteli, hogy az együttesekben sem az alt, sem a tenor szólam nem sikkadt el soha – és külön öröm, hogy négy olyan szólista énekelt együtt, akiknek a hangja jól illeszkedik kisebb-nagyobb formációkban egyaránt. (Csak a Credo Amen-szakaszában érezhettük, hogy kevésbé tudatos a figyelmük, hangképzésük-intonációjuk biztonsága pillanatokra megingott.)

Szimonov biztos kézzel vezette az előadást. Ennek köszönhető, hogy a monumentális opuszt nem engedte szétesni tételekre. E szándékát még a köhögős-mocorgós, mindig lazítani kész közönség is akceptálta, ezzel is bizonyítva: önfeledten hallgatja Beethoven szeretet-himnuszát. Másfél órán keresztül aktívan részt venni a megszülető zene folyamában: lélektani erőpróba. És ha ennek eredménye kizárólag a jóleső fáradtság (amikor is belefáradunk a gyönyörködésbe), az a legnagyobb elismerés, siker. Azt bizonyítja, hogy értő közönséghez juttatta el a szerzői üzenetet a kiválóan felkészült előadói gárda. Köszönet érte.

Fittler Katalin